

ÅRSRAPPORT HÅLLBAR LIVSMEDELSKEDJA 2020

JAN WÄRNBACK / WWF-SWEDEN

FÖRORD

Hållbar livsmedelsförsörjning är en nyckelfråga för att möjliggöra ett hållbart samhälle inom planetens gränser. Forskning visar att livsmedel står för ungefär en fjärdedel av människans klimatpåverkan samt orsakar en rad miljöproblem, exempelvis minskad biologisk mångfald, övergödning och utarmning av naturresurser. Därtill kan även läggas sociala aspekter såsom hälsa, näringsintag och arbetsförhållanden.

Redan idag överskrider människans konsumtion planetens begränsade tillgång på naturresurser. För att vända den utvecklingen behöver både marknadsaktörer, politiker och konsumenter agera.

För att öka omställningstakten till en mer hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion i Sverige startade ett antal företag i livsmedelsbranschen tillsammans med Världsnaturfonden WWF initiativet Hållbar Livsmedelskedja. Initiativet startade år 2015.

I initiativet Hållbar Livsmedelskedja ingår idag 15 välkända företag: Arla, Axfood, Coop, Fazer, HKScan, ICA, Lantmännen, Löfbergs, Martin&Servera, Orkla Foods, Paulig, Polarbröd, Pågen, Tetra Pak, Unilever samt Världsnaturfonden WWF.

OM HÅLLBAR LIVSMEDELSKEDJA

Hållbar Livsmedelskedja vill samla ledande företag som tar aktivt ansvar för att ställa om och bidra till en mer hållbar livsmedelskedja i Sverige. Genom ständiga förbättringar och genom att öppet utmana och visa vägen vill vi visa att livsmedelsbranschen är en del av lösningen och att vi gemensamt kan bidra till en ambitiös och positiv förändring.

Målet är att till år 2030 bidra till en avsevärt mer hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion i den svenska livsmedelskedjan.

För att nå detta arbetar initiativet med att ta fram en Färdplan för Hållbar Livsmedelskedja 2030 där mål formuleras för livsmedelskedjan som helhet men även för vissa sektorer. Arbetet utgår från befintliga ramverk såsom Planetary Boundaries, FN:s globala hållbarhetsmål, WWF Sustainable Food for All samt Livsmedelsverkets kostråd.

TILLSAMMANS VILL VI:

- Öka takten i omställningen till en mer hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion
- Agera här och nu för att nå det långsiktiga målet hållbar livsmedelskedja år 2030
- Inspirera och uppmuntra konsumenter samt andra aktörer inom livsmedelskedjan att agera för en mer hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion
- Öka företagens ansvarstagande för människa och miljö
- Öka transparensen i livsmedelssektorn och därmed konsumenternas trygghet och förtroende så att hållbara val främjas.

ÅTAGANDE

Tillsammans vill vi verka för ständiga förbättringar baserade på vetenskap. Genom att definiera vad som krävs för att skapa en verklig hållbar livsmedelsförsörjning vill initiativet driva nyckelfrågor, skapa faktiska lösningar med potential för brett genomslag och kommunicera konkreta och mätbara resultat från samarbetet.

Initiativet vill också påverka politiken. Rätt mål och styrmedel är avgörande för att öka omställnings-takten till en mer hållbar livsmedelsproduktion.

MEDLEMMARNA I INITIATIVET HAR BLAND ANNAT ÅTAGIT SIG ATT:

- Driva företagets hållbarhetsarbete i linje med Färdplan för Hållbar Livsmedelskedja 2030
- Arbeta efter initiativets avsiktsförklaring
- Bidra med egna kommunikativa insatser och informera om initiativet Hållbar Livsmedelskedja
- Aktivt delta i initiativets aktiviteter samt bidra med resurser.

Företagen förväntas vara aktiva och progressiva och det företag som inte visar på konkreta och ambitiösa framsteg förväntas lämna sin plats.

WWFS ROLL

WWFs roll är dels koordinera initiativet, dels att bidra med expertis inom hållbarhetsområdet. Till grund för arbetet ligger bland annat WWFs rapport "Mapping and Analysis – Sustainable Food for All" samt annan evidensbaserad forskning och vetenskap – nationell såväl som internationell. WWF koordinerar även initiativets aktiviteter och har ett övergripande ansvar för initiativets framsteg.

KONKURRENS

För att säkerställa att initiativet arbetar i enlighet med konkurrensrättsliga regelverket så förhåller sig initiativet till nedanstående ramverk och riktlinjer. Kortfattad information om detta sprids vid kallelsen till och i samband med uppstarten av samtliga stormöten och arbetsgruppsmöten.

- Inga diskussioner om priser.
- Inga diskussioner om marknadsandelar.
- Inga diskussioner om "övriga" punkter som inte är relevanta för nätverkets syfte.
- Inga diskussioner eller avslöjanden av åtgärder med koppling till samarbeten som har för avsikt att påverka en konkurrents handlande på marknaden.
- Inga diskussioner kring "känslig" information som rör respektive företags-verksamhet, (vilket är en bedömningsfråga som får avgöras från fall till fall).

Vi garanterar transparens genom att resultat, forskning och slutsatser publiceras på initiativets hemsida.

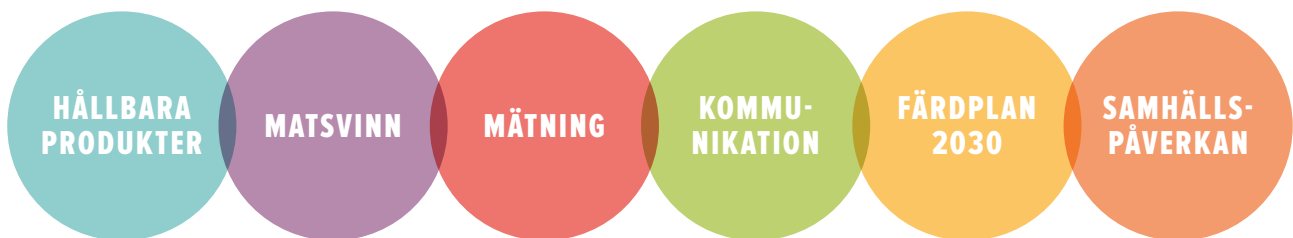
Aktiviteter 2020

STORMÖTEN

Under 2020 ägde stormöten rum i mars, juni, september och december. Syftet med stormötena är att samla initiativets medlemmar kring frågor väsentliga för initiativets fortsatta arbete liksom att säkerställa att initiativets övergripande mål uppfylls. Vid tidpunkten för stormötet i juni hade coronapandemin slagit till med kraft. Vi bjöd då in externa föreläsare för att belysa förändringsarbete och hur man kan optimera utveckling i kris, samt livsmedelskedjans betydelse för uppkomsten av zoonoser genom avskogning och virus som smittar via vilda djur. Resten av årets stormöten hölls digitalt.

ARBETSGRUPPSMÖTEN

För att på ett effektivt sätt skapa konkreta lösningar har initiativet bildat arbetsgrupper. På stormötet i september beslutade gruppen att lägga ner den separata arbetsgruppen för matsvinn. Matsvinn ingår fortfarande som en mycket viktig komponent inom leverantörskedjan och företagen åtar sig att arbeta med och rapportera på matsvinn i enlighet med IVLs rapport.

www.hallbarlivsmedelskedja.se

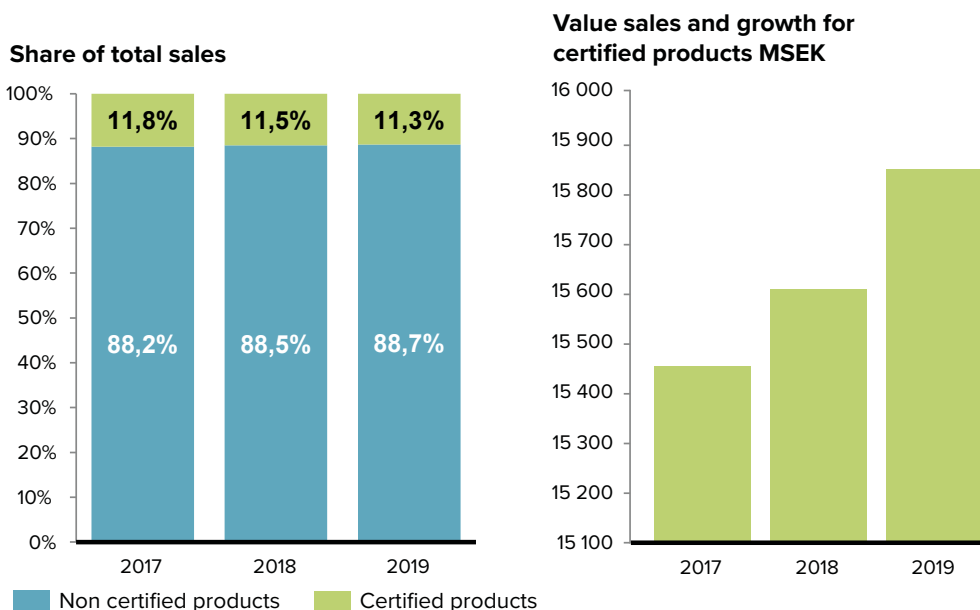
HÅLLBARA PRODUKTER & LEVERANTÖRSKEDJAN

I januari 2020 lanserade initiativet Hållbara Produkter 2.0 som vi arbetade med under 2019 (se Årsrapport 2019). Dokumentet översattes till engelska. Dessutom har WWF Tyskland översatt dokumentet till tyska för att använda i samarbeten med livsmedelsaktörer i Tyskland.

MÄTA OCH UTVÄRDERA "VÄXA TOPPEN"

I samarbete med analysföretaget Nielsen har Hållbar Livsmedelskedja under de senaste åren arbetat för att utveckla ett sätt att följa upp certifierade produkter i dagligvaruhandeln, och därmed kunna mäta hur vi lyckas med "växa toppen". I maj 2020 presenterades resultatet i ett pressmeddelande om utvecklingen för de certifieringar som kan mätas genom varumärkeskoder. Kartläggningen är unik och gör det enklare för livsmedelsföretag och handel att sätta mål och följa upp sitt utbud av mer hållbara produkter. Rapporten visar utvecklingen från 2017 till 2019 av hållbarhetscertifierade produkter jämfört med ej certifierade produkter sålda i svensk dagligvaruhandel. Certifieringarna som identifierats bidrar på olika sätt till en ökad hållbarhet i livsmedelskedjan och kommuniceras till kund genom märkning på produkter. Områden som certifieringarna adresserar är t.ex. klimatpåverkan, kemikalieanvändning, biologisk mångfald, hållbara fiskebestånd och/eller rättvisa förhållanden för arbetare. De aktuella certifieringarna är: EU-ekologiskt, KRAV, MSC, ASC, UTZ, Rainforest Alliance, Fairtrade, Svenskt Sigill Klimatcertifierat och Svenskt Sigill Naturbeteskött.

Rapporten visade att andelen certifierade och därmed "mer hållbara produkter" har minskat från 11,8 procent av försäljningsvärdet 2017 till 11,3 procent av värdet 2019. Andelen ekologiskt certifierade produkter har minskat från 6,7 procent av försäljningsvärdet 2017 och 6,4 procent 2018 till 6,1 procent 2019. Mellan 2018 och 2019 minskade försäljningen av ekologiskt producerade livsmedel med drygt 170 miljoner kronor. Positivt var att märkningarna MSC, ASC och Rainforest Alliance ökade i försäljningsvärde och i andel artiklar inom sina respektive kategorier, men inte tillräckligt mycket för att väga upp nedgången i det ekologiska sortimentet. Rapporten visade även en positiv utveckling för Fairtrade, som har vänt en nedåtgående trend. Svenskt Sigill Klimatcertifierad och Svenskt Sigill Naturbete utgör en mycket liten del av andelen certifierade produkter. Utvecklingen skiljer sig mellan olika kategorier. För kött/chark/ägg och mjölkbaserade produkter minskar andelen av certifierade varor. Kategorier som däremot ökar sin andel certifierade produkter är frukt och grönt, kaffe/te/kakao samt sjömat där den sistnämnda kategorin har störst andel certifierat.

KARTLÄGGNING AV UTMANINGARNA MED "LYFTA BOTTEN"

Att mäta framsteg med de frågor som Hållbar Livsmedelskedja gemensamt identifierat som "lyfta botten" är betydligt svårare än att "växa toppen". Företagen rapporterar konfidentiellt in till WWF vilka aspekter av "lyfta botten" de ser som stora eller mindre utmaningar att fasa ut/minimera/genomföra. En del aspekter är endast relevanta för enskilda företag men flera är av intresse för samtliga företag. Inför det sista mötet 2020 sammanställdes utmaningarna anonymiserat för att få en indikation på vilka frågor som företagen gemensamt ser som de största utmaningarna, och därmed vilka aspekter som initiativet bör fokusera på dessa på ett konkurrensneutralt sätt under 2021. Föga förvånande kom avskogning och skydd av höga ekologiska och sociala bevarandevärden (HCV 1-6) upp som viktiga aspekter att adressera. Även länken mellan riskgrödor och biobränslen samt kemikalieanvändningen i odling utanför EU ansågs som större utmaningar.

AFFÄRSSEMINARIET FRAMTIDENS MAT 2020 OM BIODIVERSITET

Årets affärsseminarium blev digitalt och flyttades från mars till september. Affärsseminarierna riktar sig mot medlemsföretagens personal som arbetar med affärsutveckling, kundansvar, inköp, marknadsföring och hållbarhet. Syftet är att skapa en gemensam bild kring hållbarhetsfrågan för att arbetet ska kunna genomsyra hela företaget. Årets tema var biologisk mångfald – biodiversitet, en fråga som är minst lika viktig och het för planeten och företag som klimatfrågan. Och det gäller framför allt för livsmedelsföretag då livsmedelsproduktion, och därmed konsumtion, är den absolut största drivkraften för global avskogning och förlust av arter i naturliga ekosystem. Hållbar Livsmedelskedjas mål är att bidra till en väsentligt mer hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion i Sverige. Därför delar vi med oss av presentationerna som hölls under seminariet.

Här hittar du:

- en kort introduktionsfilm om biologisk mångfald
- en faktapresentation om biologisk mångfald med Maria Schultz, avdelningschef för Hav och Vatten på WWF
- en trendspaning om hur livsmedelsföretag arbetar för att skydda biodiversitet med Frida Jonson, journalist på AGFO
- en presentation om verktyg som tagits fram inom Hållbar Livsmedelskedja med Anna Richert, senior matexpert på WWF

Dessutom har WWF, i samarbete med Svenskt Sigill och Hållbar Livsmedelskedja, tagit fram en lista på åtgärder som skyddar och gynnar biologisk mångfald i det svenska odlingslandskapet.

ÅTGÄRDER FÖR ATT FRÄMJA BIOLOGISK MÅNGFALD I DET SVENSKA ODLINGSLANDSKAPET

Vår matproduktion hotar många arter. Men i det hållbart brukade odlingslandskapet finns utrymme för både bondens grödor och biologisk mångfald. Här deltar slaktfärdiga högr i skyn, här fäddrar fjärrlar från blomorna till blomorna, här övervintrar vattensalamandern i en gammal stenmur.

Odlingslandskapet rymmer många av Sveriges sista artrika miljöer. Här finns nästan hälften av Sveriges alla växter, djurarter, kräb- och groddjur, en fjärdedel av häckande fåglar och hälften av alla insekter. Odlingslandskapet ekosystemtjänster är också grundsten för de matproduktionen och därmed för viktiga. Våra odlingsmetoder och odlingsmetoder ger större och jämnare skörd av till exempel korn, råg, potatis och linor. Odlingsmetoder, jordbrukare och djurarter, som är naturliga förbrukare till skadedjur, fjäderdjur, svampar och gräddor. Daggmaskar, svampar och andra nedbrytare i jorden hjälper till att bygga upp markens fruktbarhet.

Änga- och naturbetesmarkerna sätter en stark prägel på odlingslandskapet och ger värdefulla ekosystemtjänster. De skapar även en stor arters rika på en enda kvadratkilometer. En mångfald av blommande växter ger en mångfald av insekter, som i sin tur utgör föda för fåglar, fjäderdjur, grod- och kräddjur. Riktiga gamla träd är också viktiga i odlingslandskapet för att de brukade dränera. Utöver är grönset för hållbara odlingsmetoder, som: bevarande av natur och landskap. Buskar och träd som ger härlig, frukt och skugga för fåglar och små djur som är viktiga för vilt. Men även alla odlingsmetoder som finns i anslutning till odlingsmetoder, som till exempel: besöksnatur, vattensport, ekologiska och blommande fjäderdjur utgör livsviktiga för insekter, fåglar, djur, växter och vilt.

Under lång tid har dock utvecklingen gått åt fel håll för många av odlingslandskapets arter och naturtyper. Av ångarna finns bara omkring 20 procent kvar och vissa odlingsmetoder har helt utrotat under de senaste hundra åren. Störst utmaningen mot livet och naturtyper är: besöksnatur, vattensport, ekologiska och blommande fjäderdjur utgör livsviktiga för insekter, fåglar, djur, växter och vilt.

Under lång tid har dock utvecklingen gått åt fel håll för många av odlingslandskapets arter och naturtyper. Av ångarna finns bara omkring 20 procent kvar och vissa odlingsmetoder har helt utrotat under de senaste hundra åren. Störst utmaningen mot livet och naturtyper är: besöksnatur, vattensport, ekologiska och blommande fjäderdjur utgör livsviktiga för insekter, fåglar, djur, växter och vilt.

Detta material visar på åtgärder som i tillkommande kan genomföra för att vilt, vatten och blåa den biologiska mångfalden i det svenska odlingslandskapet.

SESSIST
Svenskt Sigill
WWF

REFLEKTIONER FRÅN MEDLEMMARNA

Under årets sista stormöte reflekterade medlemmarna om vad initiativet bidragit till. Slutsatsen blev att mycket positivt har kommit ut av samarbetet. Det har bidragit till att ge initiativets medlemmar, samt hela branschen, en kompetensutveckling och ökad förståelse kring framtida utmaningar. Det har också skapat en gemensam bild av vilka frågor som är viktigast att adressera och på vilket sätt. Allt detta är en viktig förändringsmotor.

Lyfta botten-rapporteringen har fungerat som vägledning och styrdokument för företagen samt även bidragit till att bredda diskussionerna med leverantörer och kunder. Arbetet i Hållbar Livsmedelskedja har även fungerat som en positiv drivkraft i andra forum och initiativ som t ex Sojdialogen och DLFs hållbarhetsgrupp.

Genom sitt kunskapshöjande seminarium kring biologisk mångfald har initiativet också ökat medvetenheten och förståelsen för biologisk mångfald och de utmaningar som livsmedelskedjan står inför och redan satt igång förändring bland affärsansvariga.